

Bok

SCIENCE FICTION-KLASSIKER. I kveld opptrer den japanske forfatteren Haruki Murakami i Litteraturhuset. Hans nyeste bok «1Q84» er solgt i millionopplag i Japan. Den går i dialog med en av verdenslitteraturens klassikere, nærmere bestemt George Orwells «1984». Hva passer da bedre enn at Gyldendal akkurat nå utgir en ny pocketutgave av Orwells bok, en av de mest dystre framtidsvisionene som er skrevet.

KLASSISKE DIKT FRA PERSIA. En usedvanlig vakker diktbok kommer ut i disse dager. Det dreier seg om boka «I vinens speil», skrevet av poeten Hafez (1315-1390), en av verdenslitteraturens store. Diktene er oversatt av Mahsa Vahdat og Erik Hillestad. Boka er gjennomillustrert av persiske miniatyrmalerier og diktene håndskrevet på det opprinnelige språket. Det er tid for et glass vin – og fordypelse.

Man kommer lenger med vennlige ord og en ladd revolver enn bare med vennlige ord.

Al Capone

Blir det en ny Bjørneboe-høst? Gyldendal foregriper bind to av Tore Rems biografi, som er like om hjørnet.

Bestialitet og frihet

KOMMENTAR

Fredrik Wandrup
fw@dagbladet.no

EN AV DE BØKENE det knytter seg mest spenning til i bokhøsten – ikke minst for undertegnede som gammel biograf – er andre bind av Tore Rems biografi om Jens Bjørneboe (1920-1976). Kommer det til å smelle like hardt i boksen som det gjorde i fjor, da Rem ertet på seg en hel skokk av debattglade antroposøfer? Hvem kverser knivene denne gangen? Første bind het «Sin egen herre». Boka som kommer om et par uker, bærer tittelen «Født til frihet». Den tar for seg Bjørneboes radikale periode, hans brudd med gamle kampefeller og den gradvise overgangen til et miljø av Vietnam-motstandere, sosialister og unge opprørere. Selv erklærte han seg som anarkist og sto i praksis alene, til siste slutt.

GYLDENDAL LOKKER allerede med nye pocketutgaver av Bjørneboes mest oppsiktsvekkende bøker i denne epoken. Den såkalte «Bestialitetens Historie», som rommer «Frihetens øyeblikk» (1966), «Kruttnårnet» (1969) og «Stilheten» (1973), utgis i ett bind, dessuten kommer den siste romanen Bjørneboe skrev, «Haiene» (1974). 1966 var et enestående år i Bjørneboes karriere. I løpet av én sesong utga han tre bøker som på hvert sitt vis sprengte grenser. Med teaterstykket «Fugleelskerne» brakte han Bertolt Brechts teaterestetikk inn i norsk tradisjon. Med «Uten en tråd» skapte han et nasjonalt eksempel på «seksualroman», de juridiske myndighetene sørget for at den ble rettshistorie. Men først og fremst utga han «Frihetens øyeblikk», en genuin blanding av roman, selvbiografi, historieskriving og dokumentarisme, langt forut for sin tid.

TRE ÅR SEINERE kom «Kruttnårnet». Jeg så Bjørneboe lese fra boka i Sandvika Kino høsten 1969, kledd i jakke og slips, litt trinn, en mørk mann som kikket med fandenivoldske øyne ut i salen gjennom små anarkistbriller, mens han uten å bevege et øyenbryn leste et langt avsnitt om henrettelsesmetoder. En guru uten fast-låste ideologier, en antiautoritær opprører. Fire år seinere kom «Stilheten». Tre romaner som undersøker forholdene mellom makt og ondskap, innsikt og lidelse. I ettertid vet vi at Bjørneboe slet med virkningen av dette stoffet. Var dette alt han hadde å by unge mennesker, en opphopning av ondskap og smerte uten en motvekt? Han hadde planer. Han ville følge opp med en «Frihetens Historie», som en arv til ungdommen.

BÅDE «BESTIALITETENS HISTORIE» og «Haiene» har korte avslutninger som speiler denne konflikten hos dikteren. I «Stilheten» skriver han: «På en planet hvor mennesker fritt har valgt å la seg brenne levende for sannhetens skyld, må det gode ha store muligheter.» Og i «Haiene», etter blodbad og forlis, får han de overlevende skape et slags paradisi: «Efter hvert danned vi et samfunn, hvor ingen var herrer og ingen tjener.» Det ble med disse spe forskønne. Enhver som leser, må selv se motvektens visjon om den finnes, konturene av frihet, drømmen som ligger bak disse vektigste verkene i Bjørneboes store produksjon.

Den svenske historikeren Henrik Höjer dokumenterer Al Capones liv og død.

Chicagos farligste mann

Henrik Höjer

«Al Capone: Gangsteren og den amerikanske drømmen»
Oversatt av Einar Blomgren
Schibsted

Grundig og veldokumentert biografi om gangsterkongen.

Anmeldt av Arne Dvergsdal
arne.dvergsdal@gmail.com

BOK: I 1930 ble Al Capone erklært som samfunnsfiende nummer 1 i USA. Året etter ble han dømt til 11 års fengsel for skatte-svik. Han sonet 8 år, og døde av syfilis 48 år gammel i 1947.

Hvordan ble denne mannen verdens mest berømte forbyrter? Hva gjorde denne småfete, svart-smuskede anngenerasjons innvandrer fra Italia til en celebritet, en kjendis på størrelse med Jackson eller Spears?

Den svenske historikeren Henrik Höjer karakteriserer Capone som gløgg, sjarmerende og sosialt omgjengelig, han likte for eksempel godt å snakke med journalister: «Jo mer jeg skrev om ham, desto mer likte han det», minnes Chicago-reporteren James Doherty. Og ikke minst: Capone var en mann med organisasjonstalent, det var alle enige om.

Mann av sin tid

Men han var også en mann av sin tid, framhever biografen Henrik Höjer. Da USA innførte alkoholforbudet i 1920, åpnet mulighetene seg og skapte et klima der typer som Capone kunne vokse og utfolde seg – for som Capone sa: Alle er kjeltringer.

Han hadde rett i det, til en viss grad: Millioner av vanlige amerikanere brøt forbudet hver eneste dag ved å kjøpe ulovlig øl eller hjemmebrent sprit i hemmelige knepier kontrollert av gangsterkonger.

Hvem har ikke sett amerikanske filmer der politiet stormer inn på bakrommet i et tvilsomt etablissement, arresterer klientellet og beslaglegger brennevinet. I virkeligheten var slike raid forestillinger beregnet på publikum. Politiet og politikere sto på Capones lønnsingsliste. Korruptjonen var så utbredt at det er vanskelig å fatte omfanget.

To episoder i Capones liv er illustrerende: I september 1928 ble han for første og siste gang truffet av en kule. Pistolen hans gikk av ved et uhell mens han spilte golf med borgermesteren i Burnham. Under den beryktede Valentinsdag-massakren 14. februar 1929 da seks bandemedlemmer og en optiker ble skutt, var Capone, som trolig sto bak drapene, i fortrolig

GANGSTERKONGEN: At livet til Al Capone – her på fisketur – er glamorøst, er en myte. Det konstaterer historikeren Henrik Höjer etter å ha gransket gangsterkongen grundig med god hjelp av scanrede avisgjengere i Chicago Tribune. Alle bilder fra boka

JAZZALDEREN: Hjemubrent florerte på ulovlige nattklubber i forbudstidas Chicago. Akkompagnert av jazzen la forbudet grunnlaget for gangstervirk-somheten.

PÅ GATA: Al Capone ute i gatelivet den kvelden han ble dømt til 11 års fengsel.

I RETTEN: Al Capone mellom sin forsvarsadvokat Michael Ahern og Albert Fink under retts-saken som felte ham i 1931.

samtale med statsadvokaten i Miami.

Den rike morderen

Den kaldblodige morderen Al Capone ble usannsynlig rik. Denne rikdommen viste han fram i form av sigarer, dyre dresser, diamanter, store biler og vakre kvinner. Det ble sagt at han var god for hundre millioner dollar i et tid da den vanlig politimann tjente 140 dollar i måneden. Al Capone var alt det en gangsterspire i dag kan drømme om.

Højers Capone-biografi belyser gangsterfenomenet i 1920-årenes Chicago sosiologisk og kulturelt, i et tid da befolkningen hadde vokst til 3 millioner innbyggere. Chicago

Hva gjorde denne småfete, svart-smuskede annengenerasjons innvandrer fra Italia til en celebritet?

var verdens tredje største by – et USA i miniatyr: Her ble de første skyskraperne bygd, her skjedde noen av de verste raseopptøyene, her ble de bitreste politiske stridene utkjempet. Og mordstatistikken viste tall som er 2000 ganger høyere enn i dagens Norge.

Drømmen

Højers skriver at den organiserte kriminaliteten, slik vi kjenner den i dag, ble formet i 1920-årenes USA av innvandrede italienere, irer eller jøder som stadig lå i krig med hverandre. De førte kapitalismen til den ytterste grense, samtidig som de personifiserte den amerikanske drømmen.

Hit kom Al Capone med kone og

en nyfødte sønn samtidig med at alkoholforbudet ble innført. Her begynte han karrieren som innkaster, barmann og bordellvert, vernet til underverdenen av den daværende leder Johnny Torino. Allerede etter fem år kunne ha overtatt makten.

Mørket senker seg

Hvordan gikk det med virkelighetens Al Capone, og hva befant seg bak det arrete ansiktet vi kjenner fra avisopplagene, filmene og bøkene?

En småtøyv som delte celle med den eldre Capone beskriver ham som en trett, ensom og nedbrutt mann. Etter at Capone i 1934 blir overført til Alcatraz, later det til at mørket senker seg. Capone

var forvirret, deprimeret og tidvis uten hukommelse.

Snakkesalig

Livet som gangsterkonge var ikke så glamorøst som mytene vil ha det til, hevder Henrik Höjer. Capone var stadig presset av konkurrerende bander og deler av politietaten. Drapene St. Valentins-dagen var ingen endelig seier i bandekrigen; massakren innledet tvert i mot for alvor jakten på Capone selv.

Det som gjorde ham unik, skriver Höjer, var to ting: At han klarte å lede en av de største gjengene i Chicago gjennom seks år, og at han likte å snakke med journalister – det var denne snakkesaligheten som ga Al Capone det unike etternavnet.

BOKLISTA

Salgstall for uke 32

Skjønnlitteratur

Mestselgende skjønnlitteratur, norsk og oversatt, utgitt 2008-2009

			forfatter	tittel	forlag
1	↓	49	Victoria Hislop	Hjemkomsten	Schibsted Forlag
2	↑	4	Tom Egeland	Fedrenes løgner	Aschehoug
3	↓	43	Jø Nesbø	Panserhjerter	Aschehoug
4	↓	51	Cecilia Samartin	Salvadorena	Juritzen
5	↓	13	Susan Abulhawa	Morgen i Jerin	Aschehoug
6	↓	26	Kate Morton	Den glemte hagen	Schibsted Forlag
7	↓	11	Tom Kristensen	Dypet	Aschehoug
8	↓	30	Stephanie Meyer	Ved daggyr	Gyldendal
9	↑	13	Jamie Ford	Hotellet på hjørnet av Bitter ...	Panlagruel
10	↓	1	L.S.Christensen	Bernhard Hvals forsna-kkelse	Cappelen Damm
11	↓	9	Karl Ove Knausgård	Min kamp: første bok	Oktober
12	↓	9	Karl Ove Knausgård	Min kamp: femte bok	Oktober
13	↓	25	Dan Brown	Det tapte symbol	Bazar
14	↓	11	Karl Ove Knausgård	Min kamp: andre bok	Oktober
15	↓	15	Camilla Läckberg	Fyrvokteren	Gyldendal

INN PÅ FEMTEPÅSS. Bøker om folk som overlever i villmarka har alltid vært populære lesning. Kristoffer Clausen er en moderne utgave av arten. Bare utstyrt med våpen og fiskeutstyr dro han et helt år – 365 dager – ut i den mest ødlege villmark. «Klarer han det?» spør forlaget i sin baksidetekst. Vel, boka er skrevet. Den som kan lese, får se.

Generell litteratur

Mestselgende generell litteratur, norsk og oversatt, utgitt 2008-2009

1	↓	20	Sofie Hexeberg	Frisk med lavkarbo	Cappelen Damm
2	↓	18	Regine Stokke	Regines bok	Gyldendal
3	↑	27	Denise Smart	Kokebok for jenter	Spektrum
4	↓	3	Stevan Paul	Saltige smoothies	Spektrum
5	↓	1	Kristoffer Clausen	En vill mann	Cappelen Damm
6	↓	1	Herman Lindqvist	Karl Johan	Schibsted Forlag
7	↓	6	Wenche Andersen	Hyttemat	Schibsted Forlag
8	↓	7	Berverly Le Blanc	Salater: mer enn 100 ...	Spektrum
9	↓	20	Gausdal/Alfisen	Familiekokeboka	Forlaget Press
10	↑	12	Abigail Wheatley	Kokebok for gutter	Spektrum
11	↑	13	Stian Jacobsen	Maten og kjærligheten	Schibsted Forlag
12	↓	15	Wendy Sweetser	500 drinker	Cappelen Damm
13	↓	8	Laila Lanes	Skynd deg å elske	Kagge
14	↓	1	Brian Lucas	Sex on the beach: og 364 ...	Schibsted Forlag
15	↓	10	Thomas Kolåsæter	Quizgiganten	Schibsted Forlag

NÅ OGSÅ I POCKET. Cecilia Samartin er blitt en av de virkelige populære forfatterne. Hennes nyeste roman på norsk, «Salvadorena», ligger på fjerde plass på hardcoverlista, der den har vært plassert i 51 uker. Nå er boka kommet i pocketutgave, og denne uka er hun inne på 15.plass, mens hennes «Drømmehjerter» – etter et helt år – ligger på andre plass.

Pocket- og billigbok

Mestselgende pocket- og billigbøker, norsk og oversatt, utgitt 2008-2009

1	↓	10	Jamie Ford	Hotellet på hjørnet av Bitter ...	Panlagruel
2	↓	52	Cecilia Samartin	Drømmehjerter	Juritzen
3	↑	6	Linda Olsson	La meg synge deg stille ...	Vigmøstet & Bjerke
4	↑	61	Camilla Läckberg	Tyskerungen	Gyldendal
5	↑	9	Karin B. Holmqvist	Potensgivnerne	Sirke forlag
6	↓	4	Johan Theorin	Skumringstimen	Gyldendal
7	↑	4	Leif GW Persson	Mellom sommerens lengsel ...	Schibsted Forlag
8	↓	7	Henning Mankell	Den urolige mannen	Gyldendal
9	↑	10	Tatiana de Rosnay	Saras nakkel	Bazar
10	↑	11	Roy Jacobsen	Seierherrene	Cappelen Damm
11	↓	1	Tom Egeland	Lucifers evangelium	Aschehoug
12	↑	10	Roy Jacobsen	Vidunderbarn	Cappelen Damm
13	↓	13	Leif G.W. Persson	En annen tid, et annet liv	Schibsted Forlag
14	↓	28	Elizabeth Gilbert	Spis, els, lev	Cappelen Damm
15	↓	1	Cecilia Samartin	Salvadorena	Juritzen

↑ på vei opp ↓ på vei ned — uforandret ↻ nykommer ↺ tilbake

Utarbeidet av Den norske Bokhandlerforening. Salgstalstikk er hentet fra følgende bedrifter: ARK Bokhandel (101 butikker), Nye bøkene (37 butikker), Norli (59 butikker), Libri (23 butikker), Fri Bokhandel (22 av 120 butikker), Iarnum (14 butikker), Haugen Bok og Akademisk Kvarter. Bokdata fra Den norske Bokdatabasen AS. Listen utgis én gang i uken.

POPULÆR FORFATTER:

Lars Saabye Christensen har fått vekslende, men stort sett gode, kritikker for sin nyeste roman «Bernhard Hvals forsna-kkelse», en klassisk Saabye-historie. Ikke før har boka vært anmeldt og forfatteren intervjuet, så fyker han inn på lista, som første nykommer denne bokhøsten.

POPULÆR HISTORIKER:

Herman Lindqvist omtales av mange som den nye Grimberg. Han har vist en enestående evne til å formidle historiens kjente hendelser og skikkelser på en populær måte. Han rykker direkte inn på lista over Generell Litteratur med boka om Karl Johan, den første kongen i Norge etter 1814.

I SKUDET:

Tom Egeland skriver thrillerer med appell til brede lesergrupper. Hans nyeste bok, familiedramaet «Fedrenes løgner» ligger på annenplass på hardcoverlista. Kanskje har suksessen smitteeffekt. I hvert fall rykker nå hans tidligere bestselger, «Lucifers øye» sirekte inn på 11. plass på pocketlista.